

Budapest holnap és az ezredfordulón

Elvek és adottságok

Nagyszabású, még inkább hasznos vitasorozatot rendezett a Hazafias Népfőnt budapesti várospolitikai munkabizottsága a főváros és környékének hosszú távú rendezési és fejlesztési elképzeléseiről. Az önmagában is érdekes, termékeny, nemegyszer éles vitán kívül elsősorban a kezdeményezés figyelemre méltó. A népfőntban megrendezett párbeszéd elindította azoknak a szakmai, ágazati, minisztériumi, valamint társadalmi konzultációknak, véleménycseréknek és egyeztetéseknek a sorát, amelyek végül is megrajzolják a holnap és az ezredforduló Budapestjének arculatát.

Amióta meghirdettük és több-kevesebb következetességgel vállaltuk is a *nyílt várospolitika elvét*, nem volt rá példa, hogy ennyire előre, az esetleges változtatásoknak is slegelő időt adva ilyen részletesen vitathassa meg a tervezői elképzeléseket a legszélesebb nyilvánosság. Ez egyúttal záloga annak, hogy a Minisztertanács elé 1981 első felében kerülő tervjavaslat minden tekintetben megalapozott legyen.

Új feladat

Nagy, talán minden eddigénél nagyobb felelősséget vállalnak magukra a terv készítői. Nemcsak egy nagyváros kondíciójának feljavításáról, humanizálásáról van szó, hanem a hozzá képest elmaradott környékéről is. És ez nemcsak területet, hanem gyakran eltérő igényeket is jelent; egyensúlyt teremteni közöttük merőben új feladat.

A hosszú távú koncepció abban tér el minden korábbi rendezési tervtől, hogy a *gazdaságpolitikai fejlődés ütemére alapozva nemcsak Budapestre, hanem az egész agglomerációra kidolgozza elképzeléseit*. Területre vetítve mindezt, a tervezés nagyságát, nehézségeit megvilágító arányokat kapunk. Korábban negyvennégy települést jelöltek meg a főváros körüli agglomerációs zónaként. A mostani javaslat szerint a tervezésnek még további hatvan községre kell kihatnia, meghagyva természetesen a változtatás lehetőségeit. A fejlesztés adatait, beleértve Budapest 525 négyzetkilométeres kiterjedését, így 1150, illetve 1900 négyzetkilométerre kell megadni, s kérdés, hogy milyen hatással lesz magára a fővárosra.

Az azonos szempontú tervezés, legalább elvben, úgy kívánja a térségek felhasználását kialakítani, hogy jól működtethető infrastruktúra-hálózatot szeretne mindenütt, hogy adott esetben, különösen a közös határokon, e hálózat hatása fokozható legyen. Csak-hogy az adottságok, amelyekből most kell kiindulnunk, közel sem azonosak, nem egyformák tehát a lehetőségek sem.

Meghatározó tényezők

A területfelhasználást és általában a fejlesztést elsőrendűen meghatározza a népesség alakulása. Itt újabb nehézségekkel kell szembenéznünk a tervezőknek. Az Országos Tervhivatal és a Központi Statisztikai Hivatal prognózisa szerint 1980-ig nő, attól kezdve fokozatosan csökken Budapest lakossága. Mihez képest tervezzenek? A várható csúcsgéneket elé-

gítsék-e ki, vagy egy előrevetített átlagot, az emberi élettartamhoz viszonyítva legalábbis hosszan konzerválnak már ma is nehezen elviselhető feszültségeket?

Milliókról, ha nem milliárdokról, s ami legalább olyan fontos, emberek közérzetéről van szó. És ehhez nem elegendő a tervezők véleménye. Szükség van a tárcák vezetőinek, az állami, a politikai élet irányítóinak egységes állásfoglalására.

A bázisnak tekintett 1976-os évben 2 millió 70 ezren éltek a fővárosban. A prognózisok 1990-re minimálisan 2 millió 30 ezerre, maximálisan 2 millió nyolcvanezerre becsülik Budapest lakóinak számát. Az ezredforduló után, még inkább úgy 2020 körül pedig egymillió-nyolcszáz ezer, illetve egymillió-tilencszáz ezer lakost „jósolnak”.

Nem tudjuk, *noha fontos lenne, hogyan alakul a népesség a főváros környékén*. Becsült adataink is csak Pest megyére vannak. Pedig a lélekszám alapvetően befolyásolja a várható lakásigényt, a munkaerőhelyzetet, az ipari területet és a foglalkoztatottságot. 1970-es adatok szerint az egymillió-hatszáz ezer budapesti dolgozó közül százezen jártak be a környékről és ugyanennyien távolabbról. Az ezredfordulóra, elsősorban a vidéki ipartelepítés következményeként, lényegesen megváltozik ez az arány.

Lakás-lakótér

E tendenciával, amely az agglomerációs térségben csak az utóbbi években bontakozott ki, továbbra is számolnunk kell, már csak azért is, mert az itt levő negyvennégyezer munkahelyből huszonnyolcezer hat településen található.

A korszerűbb, az otthonhoz közelebb munkahelyek jobban vonzzák az embereket, a fővárosban mind nehezebb lesz munkaerőt kapni. Budapest akarva-akaratlanul versenyre kényszerül. Iparának várható korszerűsítése lehetővé teszi nemcsak azt, hogy utolérje a vidéket, hanem — nagy távlatokban — azt is, hogy csökkentse a munkahelyek zsúfoltságát. (A modern termelesnek ez is az egyik feltétele.)

Budapest mindinkább a piacoktérés, alakítás központjává válik, és ez a városra és környékére is jótékonyan hat. Lassan kialakul az ipari, üzemi munkahelyek egészséges megoszlása; az ezredfordulóra a fővárosban és közvetlen környékén csaknem egyenlő arányban.

Amennyire fontos a munkaalakalom egy város életében, éppoly döntő a lakáshelyzet alakulása. 1990-ig a terv a jelenlegi igények és az ismert lehetőségek alapján háromszáz ezer lakás felépítését tartalmazza. Ez a mennyiség azonban csak csökkenti az igények és a tényleges lakás-szám közötti feszültséget, amelyet teljesen feloldani csak 2000-ben tudunk. A gyorsabb megoldást késleltetik a szükséges bontások. Mindezt figyelembe véve erre az időre rendelkezésünkre állhat annyi lakás, amennyivel már meg tudjuk teremteni az igények szerinti elosztás lehetőségeit.

A zöldterület-hálózat kialakítása a hosszú távú fejlesztési terv egyik legjellegzetesebb vonása. Gyönyörű elképzelés az egy főre jutó 50 négyzetméter. A budaiak már most sem panaszkodhatnak, hisz náluk az arány nagyon kedvező. De mit szóljanak a pestiek, ahol — például a Belvárosban — egy lakosra mindössze 0,2 négyzetméternyi zöldterület jut.

Pest térségében, harminc kilométeren belül, a terv nagyarányú zöldterület kialakítását tűzi ki célul. A területfenntartás, kisajátítás szempontjait e célnak kívánják alárendelni, és már most az előzetes vitákban felhívják a figyelmet egy szűkebb, csak a gazdasági szempontokat hangsúlyozó szemlélet veszélyeire.

Időszerű és megszívlelendő a figyelmeztetés, mert ahogy Budapestben, úgy a környéken sem egységes a kép. De az arányokat a tervezéssel lehet és kell is befolyásolni, amint-hogy a tervek formálására is érlelőn hatnak a viták.

Nem kis dolgokról, az otthonunkról, Budapestről, közvetlen és távolabbi környezetünkéről — az életünk minőségéről van szó.

Sárvári Márta